

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi – Journal of Social Sciences
Cilt / Volume: 2010-1 Sayı / Issue: 20

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA AİLE KATILIMI

Özlem ÇAMLIBEL ÇAKMAK*

ÖZET

Aileler çocukların ilk öğretmenleridir ve okula başlayana kadar çocuklarının gelişim ve eğitimlerinden birinci derecede sorumludurlar. Çocuklar okula başladığında bu sorumlulukları sona ermez sadece öğretmenlerle paylaşılır. Ailelerin çocuklarının eğitimi konusunda sahip oldukları sorumluluk ve güç, okulöncesi eğitimde planlı aile katılımı etkinlikleriyle sürekli ve etkin hale getirilebilir. Bu çalışmada okul öncesi eğitimde aile katılımı; planlama, öğretmenin rolü, program- öğrenci-aile ve öğretmen açısından katkıları, aile katılımında yapılan yanlış uygulamalar ve aile katılımı etkinlik türleri çerçevesinde ele alınmıştır.

Anahtar sözcükler: Okul öncesi eğitim, aile katılımı

PARENT INVOLVEMENT in PRE-SCHOOL

ABSTRACT

Parents are the first teachers of their children. They are foremost responsible for their children's growth and education until they start school. Their responsibilities do not end and are just shared with the teachers after their children start school. Parents' responsibilities and powers over their children's education could be utilized and extended during preschool education by the help of planned educational activities that require active involvement of parents. In this study, parental involvement in preschool education are investigated under the framework of planning, the role of the teachers, its contributions to curriculum, children, teachers and parents, types of parental involvement activities and some incorrect implementations of parental involvement.

Keywords: Pre-school education, parent involvement

GİRİŞ

Çocuğun ilk toplumsal çevresi olan aile çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde, sosyal etkileşiminin oluşmasında olumlu veya olumsuz etkileri olan önemli ortamlardır. Çocukların gelişimlerinin ve eğitimlerinin şekillendiği bu ortamlar aynı zaman da ilk öğrenme yaşantılarının gerçekleştiği çevredir.

Aileler çocukların ilk öğretmenleri olarak çocukları okula başlayana

---

* Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Okul Öncesi Öğretmenliği ABD – E-Posta: ocamlibel@yahoo.com

kadar çocuklarının gelişim ve eğitimlerinden birinci derecede sorumludurlar. Ebeveynlerin bu sorumlulukları çocukları okula başladığında sona ermez sadece öğretmenlerle paylaşılır. Ailelerin çocuklarının eğitimleri konusunda yaşam boyu sorumlulukları ve imkânları olduğunu belirten araştırmacılar (Mc Bride ve Rane, 1996; Eliason ve Jenkins, 2003; Morrison, 2003) birçok ailenin sahip oldukları bu önemli ve etkin rolün farkında olmadıklarını belirtmektedirler. Bununla birlikte aileler ve öğretmenler birlikte bir takım çalışması yaparak çocukların eğitimsel gelişimlerine önemli katkı sağlayacakları vurgulanmıştır.

Çocukların eğitim sürecinde ailenin rolünü atletizmdeki bir bayrak yarışı (koşusu) metaforuyla açıklamak istersek; bu yarışta bayrak ilk olarak ailelerin elindedir, daha sonra bayrak okulöncesi eğitimi öğretmenin eline ve ardından da diğer öğretmenlerin sorumluluk eline verilir. Ancak bu bayrak değişimlerinde aile bayrağı teslim etse de çocuklarının eğitimleri konusundaki sorumluluklarını sürekli taşırlar ve bu eğitim koşusunda sürekli koşmaya devam ederler. İşte bu sorumluluk ve katkı aile katılımı çalışmalarıyla programlı şekilde sürdürülmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır

Aile Katılımı Nedir?

Aile yaşantısı, çocuğun zamanının büyük bölümünü geçirdiği ve gelişimi açısından doğal yaşantıların paylaşıldığı temel etkileşim ortamıdır. Her çocuk, okula başladığı zaman, yetiştiği aile ortamında belirgin izler taşır. Okul, eğitim-öğretim görevini yerine getirirken aile ortamının çocuk üzerindeki etkisine dayanmak ve onlardan yola çıkarak hareket etmek zorundadır (Gürşimşek, 2003). Bu zorunluluk eğitime ailelerin katılımının önemini vurgulamaktadır.

Okulöncesi eğitimin amaçları belirlenirken, çocuk tek başına düşünülmemeli, başarılı bir okulöncesi eğitim için aile katılımı sağlanarak anne-baba da eğitim süreci içine alınmalıdır. Bu bağlamda aile katılımı, çocukların sağlıklı gelişimlerini sürdürebilmesi ve okula hazırlanması amacı ile düzenlenen eğitim etkinliklerini gerçekleştirmek için, okul personeli ve aile bireylerinin birlikte çaba göstermesi (Cavkaytar, 2000) olarak tanımlanabilir.

Aile katılımı; anne-babaların ve diğer aile üyelerinin, çocukların eğitimi ve gelişimlerine katkıda bulunmaları için erken çocukluk eğitimi programına katıldıkları bir süreçtir (Morrison, 2003). Aile katılımında amaç; okul ile ev arasındaki koordinasyonu sağlayarak çocukların gelişimlerinde ve eğitimlerinde birlikte hareket etmeyi sağlamak ve bu sayede bu süreci desteklemektir. Ayrıca aile katılımı ile özellikle alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocuklar üzerinde çevrenin neden olduğu olumsuz etkileri en aza indirmek de bir çok araştırmacı tarafından (örn., Green, 2003; Decker ve Decker, 2005; Meyer ve Mann, 2006; Christine ve Waanders, 2007) diğer önemli bir amaç olarak gösterilmektedir.

Aile katılımının sadece çocuklara değil, ailelere de sağladığı katkıya

dikkat çeken Zembat ve Unutkan (1999) aile katılımını, ailelerin kendilerine ve çocuklarına yararlı olacak biçimde yeteneklerini ortaya koyma süreci olarak tanımlamışlardır.

Buna göre aile katılım programlarının sadece çocukların okul öncesi etkinliklerinde davranış değişikliği ve becerilerini geliştirmelerini kazandırmakla kalmayıp aynı zamanda onların ailelerinin gelişimine de katkı sağlayacağı söylenebilir. Bu konuda Beaty (2000); okul öncesi programlarına katılan ailelerin çocuklarına evde eğitimsel anlamda daha zengin bir öğrenme ortamı sağlayarak gelişim ve eğitimlerini daha fazla desteklemelerinin yanında, çocuklarının özgüven geliştirmelerine katkı sağlayacakları, ayrıca ev ve okul ortamındaki disiplin problemlerinin azalmasına da yardımcı olacaklarını belirtmektedir.

Dolayısıyla aile katılımı çalışmaları çocukların eğitimine sağladığı yararlarla, sosyal ilişkiler ve mesleki gelişim anlamında ebeveynler ve öğretmenlere önemli katkılar sağlayabileceği söylenebilir. Bunun yanı sıra aile katılımı programda öğrencilere kazandırılması amaçlanan hedef ya da kazanımların gerçekleşmesi anlamında da büyük öneme sahiptir.

Okul Öncesi Eğitim Programında Aile Katılımı ve Planlanması

Milli Eğitim Bakanlığı' nın 2006 yılında 36-72 aylık çocuklar için hazırladığı Okul Öncesi Eğitim Programı' nda aile katılımının öneminin ve bunun planlı yapılması gerektiğinin gerekliliği açık olarak belirtilmiştir.

Programda; aile katılımını sağlayan programlarda yetişen çocukların gelişimindeki olumlu etkinin “kalıcı” olduğu belirtilmektedir. Aile katılımının sağlandığı programlarda çocuğun okulda kazandığı becerileri günlük hayata aktarmaları daha kolaydır. Bu nedenle okul öncesi eğitimde en iyi yaklaşım, çocuğu tek başına birey olarak değil, ailesi ile birlikte ele alan yaklaşımdır (MEB, 2006) denilmektedir.

Programlar aile katılım çalışmalarına verdiği önem bakımında farklılık göstermektedir, (kimi programlarda aile katılımı daha geniş kapsamlıyken kimilerinde daha sınırlı olabilmektedir), ancak her durumda okulların çalışmalarını ailelerden izole ettikleri söylenemez. Okul öncesi eğitim programlarının başarısında aile katılımı ve aile desteği önemli iki faktördür. Ayrıca çocuklar başarılarını sürdürebilmek için sürekli aile desteğine ihtiyaç duyarlar diyen Eliason ve Jenkins (2003), aile katılımında tanımlanması gereken ilkeleri şu şekilde sıralanmışlardır.

- Tüm ebeveynler belirli bir etkililik gücüne sahiptirler ve katkı

sağlayabilirler.

- Her ebeveyn çocuğunun eğitimi açısından önemli ve anlamlı bir bakış açısına sahiptir.
- Tüm ebeveynler çocuklarını önemserler.
- Ebeveynlerin yokluğu çocukların önemsenmeyeceği anlamına gelmemelidir.

Elbette bu ilkelerin öğretmenler tarafından bilindiğini ve öğretmenlerin eğitim sürecinde ailelerin rolünün farkında olduğunu söylemek mümkündür. Ancak burada asıl sorulması gereken “Anne-babalar çocukların eğitim sürecine etkin bir şekilde nasıl ve ne şekilde dahil edilecektir” sorusudur. Bu noktada aile katılımı çalışmalarının baştan sona etkin ve ayrıntılı planlanmasının önemi öne çıkmaktadır.

Programda; aile katılımı, okulöncesi eğitim programının önemli bir parçasını oluşturmalı ve aile katılımı mutlaka planlı olarak yapılması gerektiği belirtilmektedir. Aile katılımının planlı olarak yapılmasını gerektiren nedenler, Milli Eğitim Bakanlığı 36-72 Aylık çocuklar için Okulöncesi Eğitim Programı’nda: Kurumda verilen eğitimin devamlılığı, ailenin çocuğunu daha iyi tanınması, ailenin program konusunda bilgi sahibi olabilmesi şeklinde belirtilmiştir (MEB, 2006).

Programda aile katılım çalışmalarının planlı yapılması gerektiğinin önemi vurgulanmıştır. Bu planlanmanın nasıl yapılacağı Kandır (2002) tarafından şu şekilde açıklanmıştır; öğretmen, yıllık planda eğitim programına; yeni eğitim yılında gelecek çocukların ve ailelerinin özellikleri ve gereksinimlerinin ortalama olarak neler olabileceğini tahmin ederek ona göre aile katılımının nasıl sağlanacağı (aile katılım etkinliğinin adı, tarihi, konusu, varsa çağırılması düşünülen uzman konuk ve onunla ilgili hazırlıklar, ebeveynin sınıfa katılımı ile ilgili yapılması gerekenler, veli toplantıları, bülten tahtası, broşür, afiş hazırlıkları vb.) ile ilgili hazırlıklara ilişkin açıklamalara yer vermelidir. Bunun yanı sıra Kandır, öğretmenin eğitim yılı içinde yapacağı değişiklikleri değerlendirmede belirterek bunlara yıllık planında yer verebileceğini belirtmekle birlikte, çalışmaların detaylandırılması ihtiyaç belirleme çalışmalarının (ihtiyaç analizi) sonuçlarına göre yapılmasının gerekliliğini vurgulamıştır.

Ailelerin Katılımında Öğretmenin Rolü

Çoğu ebeveyn başlangıçta aile katılımı çalışmalarına hemen katılmak istemeyebilirler. Bu konuda öğretmenin rolü çok önemlidir. Öğretmen öncelikle ailelere çocuklarının sınıf içi başarıları üzerinde ne denli etkili ve önemli bir role sahip olduklarını açıklamalıdır. Çünkü birçok aile bu önemli görevin farkında olmayabilir. Okul öncesi dönemi çocukları için aileleri çok önemli

birer modeldirler ve her yönüyle taklit edilmeleri söz konusudur. Dolayısıyla eğer aileler çocuklarının okulda kazandıkları deneyimlerini önemsemeyip, desteklemezlerse çocuklar da bu deneyimleri ciddiye almamaktadırlar (Beaty, 2000; Eliason ve Jenkins, 2003).

Dahası çocuklarının okul öncesi eğitim kurumlarında gördükleri eğitim konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan ebeveynlerin evde çocuklarının eğitimlerini desteklemeleri zorlaşmaktadır. Bu açıdan ele alındığında tüm ebeveynlerin katılımını sağlamak için öğretmenin programı tüm yönleriyle değerlendirerek aile katılımını mümkün kılacak fırsatlar belirlemesi çok önemlidir. Ailelerin eğitim çalışmalarına katılmaya ikna edilmesindeki zorluklarına dikkat çeken Beaty (2000), özellikle öğrencilik dönemlerinden getirdikleri olumsuz okul tecrübeleri, dersler ve öğretmenler hakkında olumsuz duygu ve tutumlara sahip olan ailelerin desteğini kazanmanın ve eğitim sürecine katılımlarını sağlamanın kolay olmayacağına dikkat çekmiştir. Ancak bu olumsuz durumun öğretmenin ailelerin katılımı konusundaki istekli ve kararlı çabasıyla aşılabileceğini belirten Beaty, öğretmenlerin programda eğitim sürecine ailelerin katılımını sağlayacak birçok fırsat bulabileceğini belirtmiştir.

Öğretmen okula karşı olumsuz deneyim ve tutumlara sahip ebeveynlerin de var olabileceğini de göz önünde bulundurarak istekli ve kararlı uygulamalarla ailelerin eğitim sürecine katılımlarını sağlaması önemlidir. Ancak öğretmenlerinde bu süreçte ailelerle sağlıklı iletişim ve ilişkilerin kurulabilmesi için bir takım yeterliliklere sahip olması da gereklidir.

Öğretmenlerin aile katılımı çalışmaları için geliştirmeleri gereken beceriler Eliason ve Jenkins (2003) tarafında şu şekilde sıralanmıştır;

- Ailelerin düşüncelerine, kararlarına, değerlerine saygı göstermek
- Empati kurabilme ve aileye saygılı olmak
- Ev ve okul arasında güçlü bir iletişim kurmak
- Aileye karşı önyargılı davranmamak
- Aileyi çocuklarının gelişim ve eğitimleri konusunda yararlanabilecekleri diğer kaynaklar (kişi, kurum, yayınlar.vb) hakkında bilgilendirmek.
- Farklı iletişim tekniklerini kullanmak
- Gerektiği zaman diğer topluluklarla iş birliği yapmak

Öğretmenlerin geliştirdikleri bu beceriler aileler ile sağlıklı ve olumlu bir işbirliği kurulmasına önemli katkı sağlayacaktır. Ancak bununla birlikte, aile katılımı çalışmalarını sürekli hale getirebilmek için öğretmenlerin bu alandaki güncel gelişmeleri izlemesi ve araştırması diğer önemli bir etkidir diyebiliriz.

Eliason ve Jenkins (2003) etkin ve verimli bir aile katılımı için

öğretmenlerin sahip olması gereken becerilerin yanı sıra bu konuda öğretmenlere bir takım önerilerde de bulunmuşlardır. Bunlar:

1. Ailelerin dinlenilmesi.

Ailelerin öğretmene danışabileceği onunla iletişim kurabileceği uygun bir zaman belirlenmelidir. Ebeveynlerin çocukları ile ilgili birçok konuda öğretmenin desteğine, rehberliğine, önerilerine ihtiyaç duyabileceğini göz önünde bulundurarak, öğretmen bu konularda onları dinlemeye açık olduğunu göstermelidir. Bu zaman dilimi öğlen araları, okul sonrası, ev ziyaretleri, akşamları telefon görüşmesi şeklinde olabilir.

2. Öğretmenin anne babalara çocuklarını önemseydiğini ve saygı duyduğunu göstermesi.

Ailelerin okulda çocuklarına gerekli ilgi ve özenin gösterildiğini bilmesi kurulacak iletişimi olumlu etkileyecektir. Bu konuda gün içinde karşılaşılabilecek fırsatlar değerlendirilmelidir. Örneğin çocuğun o gün sergilediği güzel bir davranıştan ötürü aileye çocuklarını öven küçük bir not yazılması, ya da çocuk okula gelmediğinde aileye açılacak bir telefon onlara okulda çocuklarına gereken ilgi ve önemin gösterildiğini hissettirir.

3. Aileler ile paylaşacağımız konu, fikir veya gözlemleri için kayıt tutulması.

Kayıt tutmak çok önemli bir detaydır. Aile ile ilgili konuşmak istenilen konuların not edilmesi öğretmene yardımcı olacaktır. Bu bilgilerle anekdot yada diğer gözlem notlarını destekleyecektir. Belli aralıklarla anne babalara çocuklarının çalışmalarından bazı örnekler verilebilir.

4. Anne- babalar okulda çocuklarına sıcak ve olumlu yaklaşıldığına inanmalıdır. Ailelerin çocuklarının gelişimi ve eğitimi konusundan öğretmenin yeterince çaba harcadığından emin olmaları, öğretmene güven duymaları açısından önemlidir.

5. Öğretmenlerin aile katılımı çalışmalarında nesnel ve gerçekçi amaçlar belirlemesi önemlidir.

6. Ebeveynlere çocukların gelişimlerine uygun kitap seçiminde, evde yapabilecekleri etkinliklerde, oyuncak seçiminde, rehberlik konusunda, eğitici materyaller edinme gibi konularda ihtiyaç duyulan rehberliğin yapılması gereklidir.

7. Anne babalarla olumlu ve destekleyici toplantılar düzenlenmelidir.

Aile Katılımının Yararları

Okul öncesi eğitimde amaçlanan aile katılımının sağladığı yararlar tek boyutlu değildir. Okul ve aile arasında sürdürülen bu işbirliğinin başta çocuğa, ardından doğrudan ve dolaylı olarak aileye, öğretmene ve programa önemli

katkılar sağladığı söylenebilir. Bu katkılar okul öncesi eğitimde aile katılımının program açısından, çocuk açısından, aile açısından ve öğretmen açısından olmak üzere dört boyutlu olarak değerlendirmek mümkündür.

Aile Katılımın Program Açısından Yararları

Aile katılımının eğitim programlarının amaçlarının gerçekleştirilmesi, etkililiğinin sağlanması yönüyle önemli katkılar sağladığı belirtilmektedir. Bu konuda Decker ve Decker (2005), aile katılımının, programa farklı yararlar sağladığını belirtmişlerdir. Bunlardan ilki, aile katılımıyla, aileler öğretmenlerle iletişim halinde olmaları, öğretmenlerin aileler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarına imkan verecektir. Böylece öğretmen, aileler ve kültürleri konusunda empati kurarak onlar için en uygun aile katılımı etkinliklerini planlayabileceklerdir. Ayrıca aile katılım programına katılan aile üyeleri, okul programının mantığını, müfredatın içeriğini ve öğretim stratejilerini daha iyi anlayarak, okulun ve programın amaçları konusunda bilgi sahibi olabileceklerdir. Dolayısıyla programın etkililiği ve işlerliğine katkı sağlamaları mümkün olacaktır. Ayrıca aileler gerek meslekleri, profesyonel uğraşları gerekse hobileri ve ilgileri yönüyle de programa katkı sağlayarak programın belirlenmesinde de rol almalarına imkan doğacaktır.

Aile Katılımının Çocuklar Açısından Yararları

Aile katılımının eğitim programına sağladığı yararlar yanında, çocuklara da önemli katkılar sağlamaktadır. Aile katılımının odak noktası olan çocuğa katkılarında biri çocukların psikolojik gelişimlerinin olumlu yönde desteklemesidir. Yapılan araştırmalarda, aile katılımı programları içeren eğitim uygulamalarının çocukların gelişimleri üzerindeki olumlu etkileri çeşitli çalışmalarda ortaya koyulmuştur (Şahin ve Turla, 1996; Nezahat ve Koç, 1997; Can Yasar, 2001; Temel, 2001; Gürşimşek, 2003). Bunun yanı sıra kaliteli aile katılım programı ile çocukların bilişsel gelişimleri, dil becerileri, akademik başarıları ve problem çözme yetenekleri olumlu yönde desteklediğini belirten Decker ve Decker (2005) ayrıca aile katılımı çalışmalarında çocukların aileleri ile öğretmenleri arasındaki işbirliğini görmeleri, onların okula olan tutumlarını olumlu yönde etkileyeceğini belirtmişlerdir.

Eliason ve Jenkins (2003), aile katılım çalışmalarının çocuklara katkılarını; çocukların okuma faaliyetlerinde daha çok kazanım sağlaması, çocukların okulla ilgili daha olumlu tutuma sahip olacakları, çocukların okula daha çok devam edecekleri, daha iyi ödev yapma alışkanlıkları geliştirecekleri, okul ve ev arasındaki iletişimin daha güçlü olacağı ve son olarak çocukların kendi anne-babalarını eğitimlerinin önemli bir parçası olarak görmelerine imkan sağlayacağı şeklinde altı madde olarak sıralamışlardır.

Aile Katılımının Aileler Açısından Yararları

Aile katılımı programa ve çocuklara önemli katkılar sağladığı gibi aileler açısından da önemli katkılar sağlamaktadır. Öncelikle aile katılımı ebeveynlere eğitim ve öğretim rollerini geliştirmeleri sağlayarak, ailelerin çocuklarının eğitimlerini daha iyi anlamalarına imkân verir (Decker ve Decker, 2005).

Ayrıca aileler çocuklarının ev ödevlerine daha fazla yardımcı olup, okuldaki etkinliklere katılmaya karşı daha olumlu tutum geliştirir ve öğretmenlere daha çok değer vererek, onları bu eğitim sürecinde daha çok desteklerler. Bunların yanı sıra aile Eliason ve Jenkins (2003) tarafından belirtilen diğer bir fayda ise ailelerin aile katılım programları sayesinde çocuklarına öğretilen konulara daha aşina olmaları ve de okulun ve eğitim programının fonksiyonunu daha iyi anlayabilmeleridir. Dolayısıyla ebeveynleri olarak çocuklarının eğitim sürecinde daha bilinçli ve özgüvenli bireyler olabilirler.

Aile Katılımının Öğretmenler Açısından Yararları

Aile katılımı uygulamalarının en önemli bileşenlerinden biri de öğretmenlerdir. Aile katılım uygulamaları sayesinde öğretmenler çocuklara daha fazla bireysel zaman ayırabilirler. Öğretmenler de aile katılımının önemini daha iyi anlarlar. Anne- babalar öğretmenlerin emeklerine ve yeteneklerine daha fazla saygı duyarlar. Bunların yanı sıra kurulan etkili iletişim sayesinde öğretmenler ailelerce daha çok desteklenir ve saygı duyulurlar. Bu ilişki ve işbirliği sayesinde velilerin okulda buldukları zamanlarda öğretmen kendilerini daha rahat hissedebilirler (Eliason ve Jenkins, 2003). Dolayısıyla aile ve öğretmen arasında kurulan sağlıklı iletişim, işbirliği ve güven ilişkisi sayesinde öğretmenlerin mesleki motivasyon ve iş doyumları daha da artacaktır diyebiliriz.

Tabii ki aile katılımının programa, çocuğa ve öğretmene katkı sağlayabilmesi bu çalışmaların etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesiyle mümkündür. Bu süreçte aile katılım çalışmalarını olumsuz etkileyebilecek bir takım engellerde mevcuttur.

Aile Katılımında Yapılan Bazı Yanlış Uygulamalar

Aile katılımının amacına uygun olarak planlanması uygulanması büyük önem taşımaktadır. Engeller kadar yapılan yanlışlarda aile katılımını olumsuz etkilemektedir. Wherry (2003) aile katılımında yapılan bazı yanlış uygulamaları; (1) Aileler karşı kayıtsız kalmak, (2) Aile katılımında bir müdürmüş gibi davranmak., (3) Ailelerin sadece okulda yapılan etkinliklere katılmasını aile katılımı olarak kabul etmek, (4) Ailelerin çocukları hakkındaki

bilgileri önemsememek, (5) Ailelere yapacakları etkinlikleri açık ve anlaşılır şekilde anlatmamak, (6) Planlamayı ailelerin uygun zamanlarına göre yapmamak, şeklinde açıklamıştır.

Çocuğun eğitiminde ve gelişiminde ailenin rolü çok önemlidir. Ailenin bu önemli rollerinin farkında olmak gerekir, eğitim sürecinde ailelere karşı kayıtsız kalıp onları göz ardı etmek amaçlanan düzeyde bir eğitim sağlanması açısından zor görülmektedir.

Ayrıca aile katılımında, aileleri yönetmek değil yönlendirmek gereklidir. Bu ayırımın farkında olarak aile katılımı çalışmalarında ailelerin de fikirleri ve düşünceleri dikkate alınmalıdır. Ailelerin çocukları en iyi tanıyan ve onların hakkında en doğru bilgiye sahip oldukları unutulmamalıdır. Bunu göz önünde bulunduran öğretmen, aile katılım çalışmalarını ailelere uygun zamanlara göre planlamalıdır.

Aile katılımında yapılan diğer bir yanlış uygulama da ailelerin sadece okulda yapılan etkinliklere katılmasını aile katılımı olarak kabul edilmesidir. Aile katılımı etkinlikleri sadece okulda yapılan etkinlikleri kapsamaz, aynı zamanda evde yapılan etkinliklerde aile katılımı çalışmasının bir parçasıdır. Bu süreçte önemli diğer bir etken öğretmenin gerek okulda gerekse evde sürdürülecek etkinliklerde ailelere yeterince açıklama yaparak, ailelerin yapmaları gerekenleri açık ve anlaşılır şekilde anlatılmasıdır.

Aile Katılım Etkinlikleri

Aile Katılım etkinlikleri okul genelindeki etkinlikler, iletişim etkinlikleri, eğitim etkinlikleri, servis etkinlikleri ve karar verme etkinlikleri olmak üzere beş genel başlık altında ele alınabilir.

Okul Genelindeki Etkinlikler

Bilgilendirme toplantılarının düzenlenmesi, ailenin kurum programına katılması, aile geceleri düzenlenmesi, kültürel yemekler organize edilmesi, yetişkin eğitim sınıfları oluşturulması, sınıfta aile günü düzenleme ve fuar-kermes organizasyonları gibi etkinlikler okul genelinde yapılan etkinliklere örnek gösterilebilir.

Bilgilendirme Toplantıları:

Düzenlenen toplantılar, okulun politikası, kuralları ve programlarının anlatılması yanında, ailelere merak ettikleri soruları sorma fırsatı sağladığı gibi, aileler ve okul olarak neler yapılabilecekleri hakkında konuşma fırsatı da sağlar (Morrison, 2003; Eliason ve Jenkins, 2003). Bununla birlikte ailelerin çocuk

gelişimi ve eğitimi konusundaki bilgilerinin artırılması, ayrıca anne-babalık yeteneklerinin geliştirilmesi ve desteklenmesi sağlanabilir. Aile üyeleri, okul olayları, toplantılara ve faaliyetlere katılmaları için teşvik edilmelidir (Blazer, 2005).

Ailenin Kurum Programına Katılması:

Ailelerin sınıfa gelerek etkinliklere katılmaları ve gözlemlenmeleri istenir. Ailelerin sınıfta hangi etkinliklere katılabilecekleri önceden aile ile birlikte planlanması önemlidir. Aileler kitap okuma, şarkı söyleme, kurabiye yapımı. vb. etkinliklerle katılabilirler (Morrison, 2003). Katılımlarını sağlamak ve onlara etkinlikleri tanıtmak amacıyla yılın başında aileler davet edilerek bir toplantı yapılır. Örneğin aile ayda bir kere kendi çocuğuyla birlikte okulda yemek yiyebilir ya da haftanın belli bir günü hikaye okuma zamanında küçük bir guruba hikaye okuyabilir. Ayrıca herhangi bir zaman diliminde birlikte parka giderek yürüyüşler yapabilirler ya da aile gurubu olarak kütüphaneye giderek çocuk bakımı ve eğitimi ile ilgili dergi ve kitapları takip edebilirler, bunların dışında telefon ağı kurularak ayda bir kere ailelerle görüşmeler ayarlanabilir (Beaty, 2000; Eliason ve Jenkins, 2003).

Aile katılım çalışmaları konusunda öğretmenler programı tüm boyutlarıyla gözden geçirerek ailelerin katılım gösterebileceği etkinlikleri belirleyerek, oluşturdukları bu etkinlik havuzundan ailelere uygun zengin etkinlikler hazırlayabilir.

Ailenin programa katılabileceği bazı etkinlikler şu şekilde sıralanabilir;

1. Sınıfı ziyaret etmek
2. Gönüllü öğretmen yardımcısı olmak
3. Alan gezilerinde yardımcı olmak
4. Çocuklara şarkı söylemek, şarkı öğretmek, hikâye okumak gibi sınıf içi etkinliklere katılmak
5. Çocuklar için gerekli olan araç-gereçleri yapmak
6. Kendi kültürüne özgü yöresel bilgiler sunan etkinlikler yapmak (hikâye, şarkı, dans, yiyecek ya da kelime)
7. Kendi meslek ya da çalışma alanları hakkında bilgi vermek
8. Diğer ailelerle birlikte karşılıklı bilgi alışverişinde bulunmak
9. Diğer ailelere ulaşmada ve onların katılım sağlanmasında öğretmene yardımcı olmak
10. Okulda yapılan bazı etkinlikleri evde de çocukla birlikte yapmak

11. Sınıf içi etkinliklerde kesme, dikme ve onarma gerektiren materyallerde yardımcı olmak.
12. Sınıfa evcil ya da başka bir hayvan getirmek

Aile geceleri, kültürel yemekler düzenlemek

Bu etkinlikler ailelerin okulun dışında okulla ilgili iletişim kurmasını sağlayan sosyal ortamlardır (Morrison, 2003).

Yetişkin Eğitim Sınıfları

Yetişkin eğitim sınıfları, birçok konu hakkında toplum olanaklarını, okul içinde neler yapabilecekleri hakkında tartışma fırsatı bulabilecekleri ortamlardır (Morrison, 2003).

Sınıfta Aile Günü Düzenleme

“Sınıfta aile günü düzenleme bilgilendirici ve en eğlenceli buluşma ailelerin sınıfta akşamları bir araya gelmesidir” diyen Beaty (2000) bu sürecin planlama ve uygulamasını şu şekilde açıklar: Burada aileler kendi çocuklarının rolünü üstlenirler. Öğretmen ve yardımcısı sınıfı günlük etkinlikler için hazırlarlar. Aileler önce kendilerini tanıtır, daha sonra kısa bir gezi yapmak için kendilerine bir öğrenme merkezi seçerler. Öğretmen her bir öğrenme merkezini tanıtarak çocukların gelişimlerdeki yeri, hangi akademik ve gelişimsel becerilerini desteklediğini söyleyerek bu merkezleri tanıtır. Aileler gezmek ve küçük bir çalışma yapmak için merkez seçerler, geziden sonra diğer öğrenme merkezine geçerler, böylece her bir aile her öğrenme merkezi hakkında bilgi edinmiş olur. Bütün merkezler gezildikten sonra aileler merkezlerde neler yaptıklarını paylaşmak üzere tekrar bir araya gelirler. Öğretmenler bu öğrenme merkezlerinde yapılabilecek etkinlikleri bir liste şeklinde ailelere dağıtarak, evde bu öğrenme merkezlerine benzer merkezleri nasıl düzenleyecekleri hakkında bilgiler verilir. Böylece hem aileler sınıf içinde var olan bu öğrenme merkezlerinin amaçları, yararları hakkında bilgi sahibi oldular, hem de çocuklarını evde nasıl destekleyecekleri konusunda bilgilendirildi.

Fuar ve Kermes

Bu tür sosyal etkinliklerle aile katılımının sağlanması hem ailelerle iletişimin geliştirilmesine hem de onların ekonomik katkıda bulunması da sağlanabilir.

İletişim Etkinlikleri

Ev Ziyaretleri

Aileler hakkında en iyi bilgi alma yeri, ailelerin evidir. Ev ziyaretlerinde hem çocuğun bulunduğu ortamı görmek, hem de aile hakkında bilgi edinmek açısından büyük önem taşır (Beaty, 2000; Morrison, 2003; Eliason ve Jenkins, 2003). Bu ev ziyaretlerinde ailelere çocuklarıyla evde uygulayabilecekleri etkinlikler ve zengin uyarıcı çevre düzenlenmesi konusunda bilgiler verilebilir. Öğretmenlerin ev ziyaretlerinde bulunması ailelerin daha rahat ve arkadaşa iletişim kurmalarına ve yakınlaşmalarına imkan sağlar. Bunların gerçekleşebilmesi için öğretmenin ev ziyaretlerini planlı bir şekilde yapması gerekmektedir. Aksi takdirde aileler kendi evlerine yapılan ziyareti yanlış anlayıp huzursuz olabilir ve bu iletişimi kurma konusunda rahat olmayabilirler. Bunun için öncelikle ailelere ev ziyaretine gideceğini önceden bildirmelidir. Bu bir telefon görüşmesiyle yoluyla olabileceği gibi bir haber mektubu ile de olabilir. Aileyi rahatlatmak amacıyla bu görüşmede ailelere;

- Bu ziyaretin sadece onlarla sınırlı olmadığını, bütün çocukların evlerine ziyarette bulunulduğunu söylemeli
- Ziyaretin 15–30 dakika süreceğini bildirmeli
- Çocukları ile ilgili bir şeyler paylaşacağını bildirilebilir (Morrison, 2003).

Ev ziyaretleri en fazla bir saat sürmelidir. Bu sürenin 5–10 dakikası aile- öğretmen selamlaşmasına, 20–30 dakika da çocuğun odasında ya da bir başka alanda aileler ve çocuklarla etkileşim halinde geçer. Kalan süre ise birkaç fotoğraf çekmek, okulla ilgili öneriler üzerine konuşmak gibi bazı rutin etkinliklerle geçebilir. Ev ziyaretinden sonra öğretmen memnuniyetini bildirerek ayrılır. Öğretmenin ev ziyaretinde edindiği bilgileri sadece çocuğun eğitimini desteklemek için kullanılması gerektiği göz ardı edilmemelidir (Decker ve Decker, 2005).

Telefon ve İnternet Aracılığıyla Görüşmeler

Ailelerle telefonla ya da internet aracılığıyla görüşme hızlı ve açık olan bir iletişim yoludur. Bu görüşmeler ailelerin öğretmenle, öğretmenlerin ailelerle görüşmelerinde özgür hissetmelerini sağlar. Aynı zamanda telefonla ya da internet yoluyla iletişim kurma aileler açısından memnuniyetle karşılanmaktadır (Eliason ve Jenkins, 2003). Ailelerin öğretmenlerle hızlı bir iletişim kurması onların çocukları ile ilgili bazı soruları direk olarak sorup meraklarını gidermeleri açısından da önem taşımaktadır.

Haber Mektupları

Haber mektupları aile üyeleri ile program etkinlikleri arasında iletişim kurmaya, evde çocuklarının gelişimleri ve eğitim ihtiyaçlarına yardımcı olabilmeleri amacıyla, ailelere öğretmenler tarafından gönderilen mektuplardır (Decker ve Decker, 2005). Bu mektuplarla öğretmen;

- Ailelerin program etkinlikleri, müfredat hakkında merak ettikleri konularda bilgi verilebilir (Morrison, 2003; Decker ve Decker, 2005).
- Haber mektupları evde yapılabilecek basit oyuncak yapımı, gün içinde üzerinde durulan kavramın evde pekiştirilmesini sağlayacak etkinliklerin bildirilmesi gibi bilgilerde bilgi vermek amacıyla yazabilir (Decker ve Decker, 2005; Eliason ve Jenkins, 2003).
- Çocuklar için yeni çıkmış kitap, oyun materyalleri, internet siteleri ve televizyon programlarını bildirilebilir.
- Ailelerin ihtiyacı olan bazı konular hakkında güncel makaleleri gönderebilir.
- Çocuklarla birlikte eğlenceli ve eğitici bir yaz geçirmek için yapabilecek önerileri bildirebilir.
- Gelecek program hakkında bilgilendirebilir.
- Personel ya da okuldaki değişiklikleri bildirebilir (Decker ve Decker, 2005).
- Ailelere aynı zamanda çocuğun okuldaki olumlu bir gelişmesi de ailelere bildirilebilir (Eliason ve Jenkins, 2003).
- Haber mektupları iki sayfadan uzun olmamalıdır. Tüm ailelerin anlayabileceği bir dil kullanılmalıdır. Ev ve program etkinlikleri kısa ve açık olmalıdır. Haber mektupları iki haftada bir ya da ayda bir gönderilmelidir (Decker ve Decker, 2005).

Ev Etkinlikleri ve Materyal Yapımı Öğretimi

Bu etkinlikte ailelere çocukları ile birlikte evde yapabilecekleri basit etkinlikleri yazılı bir şekilde verilerek çocukların eğitimlerinin evde desteklenmesi amaçlanmaktadır (Morrison, 2003; Eliason ve Jenkins, 2003). Bu etkinlik ailelerin çocuklarıyla birlikte daha verimli zaman geçirmelerinin yanında sağlıklı iletişim kurmalarına da imkan vermektedir.

Eğitim Etkinlikleri

Ailelerin çocuklarının gelişimleri ve eğitimleri konusunda bilgi

düzeylerinin artırılmasının ve destekleyici eğitimin verilmesinin amaçlandığı eğitim etkinlikleridir. Bu etkinliklere çocukların özel ihtiyaçlarına uygun eğitim programları planlaması (Morrison, 2003) ve konferanslar düzenleme (Eliason ve Jenkins, 2003) örnek olarak verilebilir

Çocukların özel ihtiyaçlarına uygun eğitim programları planlama

Ailelerin kendi çocuklarının özel ihtiyaçlarının farkına varmasını sağlayarak, program yardımıyla bu ihtiyaçlarını desteklemelerinin amaçlandığı bir etkinliktir.

Konferanslar Düzenleme

Ailelerin ihtiyaç duydukları konular hakkında uzman kişiler çağırılarak konferanslar düzenlenebilir. Konferanslar ailelerin çocuk gelişimi ve eğitiminde yüz-yüze eğitim görüp, merak ettikleri soruları sorarak eksik oldukları konular hakkında bilgi edinmelerine olanak sağlar. Ailelerin bu konulardaki görüşleri alınarak, kendi çocukları ile yaşadıkları tecrübeleri veya problemleri anlatmalarına fırsat verilerek daha fazla katılım sağlanabilir (Eliason ve Jenkins, 2003). Konferansların belirli bir plan çerçevesinde olması gerekir. Öncelikle ailelerin ihtiyaç duydukları konulardan başlanarak amaçlar belirlenmelidir. Konferansın kim tarafından verileceği, hangi konuda olduğu, ne zaman yapılacağı gibi konularda ailelere önceden bilgi verilmelidir.

Servis Etkinlikleri

Sınıfta ve Okulda Materyal ve Kütüphane Merkezleri Oluşturma

Okul ortamındaki küçük bir odaya çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili kaynak kitapların, dergilerin ve uygun öykü kitaplarının bulunduğu bir bölüm hazırlanarak bir kütüphane oluşturulabilir. Anne babalar bu kaynaklardan yararlanmaları için teşvik edilebilir (Ömeroğlu ve ark., 2003). Ailelerin bu kaynakları öğretmenlerin rehberliğinde ve istedikleri zaman kullanarak bilgi edinmelerine olanak sağlayacak kütüphanelerin oluşturulması büyük önem taşımaktadır (Morrison, 2003)

Aile Destek Grubu

Ailelerin anne- babalık rollerinde desteklemeye ihtiyaçları vardır. Bu desteği sağlamak için diğer ailelerin ve uzman kişilerin yer aldığı destek grupları ailelere yönelik bilgilendirme, rehberlik hizmetleri vb verilebilir (Morrison, 2003).

Karşılama

Ailelerin programa ilk katılımlarında uyumlarını sağlamak, diğer ailelerle iletişim kurmak, ayrıca ailelerin çocuklarını bırakıp alırken birkaç dakika da olsa onları okulda bulunmaya teşvik etmesi açısından önemli bir yoldur (Morrison, 2003). Ailelerin binaya girdiği zaman okulla ilgili olumlu mesaj almaları açısından aileler için bir hoş bir geliş ortamı hazırlama büyük önem taşımaktadır (Dodge ve ark.,2002).

Karar Verme Etkinlikleri

Ailenin programa gönüllü ve verimli bir katılım göstermeleri hedefleniyorsa kurumun amaçları, politikası ve etkinlikleri hakkında karar verirken ailenin de katılımı gerekmektedir (Morrison, 2003; Blazer. 2005). Aileler, çocuklarının eğitimini etkileyen politikaların belirlenmesine, geliştirilmesine ve yerleştirilmesine, ayrıca malî desteğin sağlanmasına, eğitim materyalleri ve kaynaklarının temin edilmesine de yardımcı olabilirler (Nezahat ve Koç, 1997).

Program Geliştirme ve Düzeltme

Aile programın kalitesinin artırılması ve geliştirilmesin de karar vermeye katılmalılardır (Morrison, 2003).

SONUÇ

Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim programının amaçlarına ulaşılabilmesi ve eğitim faaliyetlerinin en verimli şekilde sürdürülebilmesi ailelerin eğitim sürecine etkin katılımlarıyla mümkün görülmektedir. Ailelerin bu sürece etkin ve sürekli katılımının ancak planlı ve programlı aile katılımı çalışmalarıyla gerçekleşebileceği hem okulöncesi eğitim programında hem de araştırmacılarla vurgulanmaktadır. Ev ile okul arasındaki koordinasyonu sağlayarak çocukların gelişimlerinde ve eğitimlerinde birlikte hareket etmenin ve bu sayede bu süreci desteklemenin amaçlandığı aile katılımı çalışmalarının çocuğunun eğitimsel ve gelişimsel anlamda desteklenmesine, ailelerin çocuklarının eğitimi konusunda daha bilinçli ve etkin olabilmelerine, öğretmenlerin mesleki doyum ve verimlilik anlamında gelişimlerine ve ayrıca programın daha etkili uygulanmasına önemli katkılar sağladığı söylenebilir. Dolayısıyla çok boyutlu katkılar sağlayan aile katılımı çalışmalarının okul öncesi dönemde zengin etkinliklerle hem okulda hem de evde eğitimin devamlılığının sağlanması için çok önemlidir.

KAYNAKÇA

- Beaty, Janice J. (2000). Skills For Preschool Teachers. Upper Saddle River, N.J.: Merrill.
- Blazer, C. (2005). Literature Review on Family Involvement: The Home-School Partnership. Research Services Office of Accountability and Systemwide Performance Miami-Dade County Public Schools, Florida
- Can Yasar, M. (2001). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ailenin Eğitime Katılımı. Gazi Üniversitesi Anaokulu-Anasınıfı Öğretmen El Kitabı. İstanbul: Ya-pa.
- Cavkaytar, Atilla (2000). “Okulöncesi Eğitimde Okul, Aile, Çevre İşbirliği” Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri. (Edt: Sefik Yasar) Eskisehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.133–143,
- Christine Waanders, Julia L. Mendez, Downer, J.T.(2007). “Parent Characteristics, Economic Stress and Neighborhood Context as Predictors of Parent Involvement in Preschool Children's Education”, Journal of School Psychology, 45 , 619–636. İndirilme tarihi : 20 Mart 2008
- Decker,C.A. ve Decker J.R.(2005). Planning and Administering Early Childhood Programs. Upper Saddle River; New Jersey, Columbus, Ohio
- Dodge D.T., Colker, L.J., Heroman, C. (2002). The Creative Curriculum For Preschool, Teaching Strategies, Washington,DC
- Eliason, C. Ve Jenkins, L.(2003). A Practical Guide to Early Childhood Curriculum, Upper Saddle River, N.J. : Merrill
- Green, S.(2003). “Reaching Out to Fathers: An Examination of Staff Efforts That Lead to Greater Father Involvement in Early Childhood Programs”, Early Childhood Research Practice, Vol. 5 No. 2
- Gürşimşek, I. “Okulöncesi Eğitime Aile Katılımı ve Psiko-sosyal Gelişim,” Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi,Yayın yılı: 5, 2003, Cilt 3, Sayı 1, S. 125–144, Mayıs.
- Kandır, Adalet (2002). 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programlarının Hazırlanması, Kök Yayıncılık, Ankara
- Mc Bride, B.R ve Rane, T.R. (1996). “Father/Mather Involvement Early Childhood Programs”, ERIC Digest. İndirilme tarihi: 20 mart 2008, ED 400123
- MEB (2006), Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık çocuklar için). Ankara: MEB Basımevi.
- Meyer, James A.ve Mann, Mary Beth (2006). “Teachers’ Perceptions of the Benefits of Home Visits for Early Elementary Children”, Early Childhood Education Journal, Vol. 34, No.1. s.93-97. İndirilme tarihi: 20 Mart 2008.
- Morrison, G.S. (2003). Fundamentals of Early Childhood Education, Upper Saddle River; New Jersey, Columbus, Ohio
- Nezahat Seçkin, Koç, G., “Okul Öncesi Eğitimde Okul-aile İşbirliği”, Yaşadıkça Eğitim. Yayın yılı: 11, 1997, No:51, s.5–10.
- Ömeroğlu, E., Yazıcı, Z. ve Dere, H. (2003). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ebeveynin Eğitime Katılımı, Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar (Yayıma Hazırlayan: Doç. Dr. Müzeyyen Sevinç), Morpa Kültür Yayınları, İstanbul
- Şahin T.F.; Turla, A. (1996). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yapılan Anne-baba Eğitim Çalışmalarının İncelenmesi. II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri. Marmara

Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul

Temel, Z. F. (2001). Okul öncesi eğitime aile katılımı. Gazi Üniversitesi Anaokulu- Anasınıfı Öğretmen El Kitabı. İstanbul:Ya-pa.

Wherry, J.H. (2003). Selected Parent Involvement Research. Retrieved. İndirilme tarihi:15 mayıs 2008, <http://www.parentinstitute.com/educator/resources/research/research.php>

Zembat, Rengin ve Özgül Polat Unutkan (1999). “Okulöncesinde Çocuğun Sosyal Gelişiminde Aile Katılımının Önemi”, Marmara Üniversitesi Anaokulu Öğretmeni El Kitabı. YA-PA Yayınları

